

Innspill til profesjonsmeldingen fra ONF

Innledning og hovedpunkter

Organisasjon for norske fagskolestudenter (ONF) ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til Profesjonsmeldinga. I dette innspillet legger vi vekt på at;

endringene i dagens arbeidsliv og fremtidens kompetansebehov kan tale for å bruke et videre profesjonsbegrep.

fagskolesektoren, som tilbyr høyere yrkesfaglig utdanning (HYU), sitter med verdifulle erfaringer og kompetanse om hvordan man lykkes med å utdanne studenter til yrker og profesjoner.

fagskolesektoren har mye å lære bort knyttet til hvordan man integrerer studiene med relevant institusjon eller bedrift.

det kan være hensiktsmessig å vurdere hvorvidt noe høyere yrkesfaglig utdanning på sikt kan kvalifisere til profesjonsstudier, samt å vurdere om enkelte profesjonsstudier på sikt kan tilbys i fagskolesektoren.

Forståelsen av begrepet profesjon

ONF ønsker å utfordre forståelsen av profesjonsbegrepet. Om vi tar utgangspunkt i de ulike innspillene som har kommet under innspillmøtene til profesjonsmeldingen gjennom vinteren, ser vi at det benyttes en relativt snever definisjon av profesjonsbegrepet. Vi mener endringene i dagens arbeidsliv og fremtidens kompetansebehov taler for å bruke et noe videre begrep.

Begrepet "profesjon" i sin aller snevreste betydning inkluderer at tittelen er beskyttet, eksempelvis lærer, psykolog, lege og advokat. Vi mener det er lite hensiktsmessig å operere med en snever definisjon av profesjon i en tid der kompetansebehovet er i stadig endring, og man har en alarmerende mangel på fagkompetanse innen helsesektoren, industrien og i møte med digital og grønn omstilling.

Fagskoler og nivåplassering i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR)

Det er bred politisk enighet om at vi må styrke høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) i Norge for å sikre en arbeidsstyrke som har høy og relevant kompetanse og god omstillingsevne. Skal vi få til dette må vi se utdanningssystemet i sin helhet og sørge for at de ulike sektorene komplementerer hverandre, noe NOKUTs anbefalinger i evalueringen av NKR (24.5.2023) legger til rette for. Fagskolene, med sin erfaringsbaserte og praksisnære tilnærming, har et klart definert samfunnsoppdrag som svarer på arbeidslivets skiftende behov. Fagskolene skal svare på dette behovet, mens universitetene skal utvikle studier som har en armlengdes avstand til arbeidslivets umiddelbare behov.

Vi har lenge hatt en situasjon i Norge hvor flere fagskolestudenter tar HYU tilsvarende NKR nivå 6, men læringsutbyttebeskrivelsene justeres ned til nivå 5 for å tilpasse seg lovverket, hvor høyere yrkesfaglig utdanning har vært låst til nivå 5.1. og 5.2. Studentenes faktiske kompetanse etter endt HYU har følgelig ikke blitt formelt anerkjent. Ikke å kunne vise til at ansatte innehar rett kompetanse har i noen tilfeller gitt bedriftene utfordringer i anbudskonkurranser.

Dette har skapt problemer for den enkelte under og etter utdanning, for bedriftene og for samfunnet. Det er derfor svært gledelig at NOKUT sin evaluering av NKR systemet så tydelig anbefaler at høyere NKR nivå (over 5) åpnes for HYU. Nå er det særdeles viktig at Kunnskapsdepartementet følger dette opp, slik at lover og forskrifter justeres.

Skal utdanningssystemet fungere på en god måte og dimensjonering være mulig å justere i henhold til behov i samfunnet, så er det viktig å legge til rette for et dualsystem. Vi trenger en beskrivelse av høyere yrkesfaglig utdanning på NKR-nivå 6-8, som skiller seg fra universitetstilbudene. Læringsutbyttet forutsettes å være på samme nivå og den generelle kompetansen bør være lik. Kunnskap og ferdigheter innen yrkesfaglig utdanning må vektlegge erfaringskompetanse og faglig kunnskap der den akademiske utdanningen vektlegger forskning og teori.

Kapasitet

ONF foreslår at profesjonsmeldingen diskuterer mulighetene for:

- å justere en del av høyere yrkesfaglig utdanning slik at de kvalifiserer til profesjonsstudier
- å vurdere å tilby enkelte profesjonsstudier i fagskolesektoren

Stortingsmelding 14:2023; *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* er klar på at kapasiteten i fagskolesektoren kan utnyttes bedre, og at en må se på muligheter for å utdanne en større andel av befolkninga i de yrkene der det er størst kompetansebehov. Dette legger også Kompetansebehovsutvalget vekt på. Fagskolene er svært langt framme når det gjelder å tilby fleksibel og desentralisert utdanning, ofte helt nettbasert, eller i en kombinasjon av steds- og nettbasert. For den del av befolkninga som ikke kommer rett fra videregående opplæring, og som gjerne er etablerte i jobb og med familie, er fleksibilitet med hensyn til lokasjon, og mulighet for å studere på deltid essensielt. Om en legger til grunn at det i relativt nær framtid vil bli mulig å oppnå en grad fra HYU på NKR-nivå 6, mener ONF at det vil være mulig for fagskolene i enda større grad å levere på arbeidslivets uttalte forventninger og behov.

ONF mener at fagarbeideren og kompetanseutvikling av fagarbeideren er en av løsningene på de store utfordringene i samfunnet, slik også Kompetansebehovsutvalget (2022, 2023) har understreket.

Oppgavedeling innen helsesektoren så vel som andre fagområder vil bli sentralt i årene som kommer. Da blir det også viktig å bruke et videre profesjonsbegrep som inkluderer flere yrkesgrupper. ONF foreslår også at det bør vurderes åpent om profesjonsstudier kan flyttes til fagskolesektoren, der det er andre opptakskrav, større vekt på realkompetanse og ofte svært velfungerende opplæring gjennom praksis.

ONF mener det er hensiktsmessig å vurdere disse problemstillingene for å imøtekomme framtidens rekrutteringsutfordringer og kompetansebehov.

Praksis

Store norske leksikon peker på at «et sentralt trekk ved alle profesjoner er at de utfører sine oppgaver basert på en kombinasjon av kunnskap og ferdigheter». Videre står det at kunnskapen skal være forskningsbasert, og at ferdigheter og erfaring tilegnes gjennom praksis.

I Studiebarometeret for 2022 kommer det fram at studentene ved norske fagskoler i stor grad er fornøyde med praksisen i løpet av studiet. Samtidig viser Studiebarometeret at det er nettopp praksis i lærer- og sykepleieutdanningene at UH-studentene er minst fornøyde med.

Det pekes i tillegg på mangel på praksisplasser tilknyttet profesjonsstudiene. Dette er ikke en like stor utfordring i fagskolesektoren, da flere studier, særlig innen helse- og oppvekstfag, blir til som følge av direkte forespørsel fra arbeidslivet. Sånn sikres gode praksisplasser ute i foretakene, samtidig som mange av fagskolene tilbyr undervisning i virkelighetsnære omgivelser på campus.

Profesjonsmeldinga bør åpne opp for en større bredde i utdanningsfeltet. Ingeniører tar ofte videreutdanning på fagskole for å få en praktisk forankring og arbeidsverktøy, og det samme gjelder sykepleiere. Dette kan tyde på at det er noe som mangler i profesjonsstudiene, og at innholdet i studiene kanskje ikke alltid forbereder godt nok til arbeidslivet. Vi spør oss derfor om kravene til teoretisk læring i profesjonsutdanningene overskygger den praktiske tilnærmingen til profesjonen, og mener profesjonsmeldingen må gjøre en kritisk vurdering av denne problemstillingen.

I flere av innleggene under de ulike innspillmøtene til profesjonsmeldingen i vinter, ser vi at forskningsdelen vektlegges mye, kanskje på bekostning av praksisdelen. Profesjonsutvikling som sådan skal selvsagt være forskningsbasert, men ONF vil hevde at for en som utøver en profesjon, er erfaring og praksis vel så viktig som den enkelte student sin egen evne til å forske etter endt utdanning.